

VYTAUTAS MAGNUS UNIVERSITY

Aurelijus Zykas

*POLICY OF COUNTRY'S IMAGE: THE EXPERIENCE OF
JAPAN'S 21ST CENTURY PUBLIC DIPLOMACY*

Summary of Doctoral Dissertation

Social sciences, political sciences (02S)

Kaunas 2011

The right of doctoral studies was granted to Vytautas Magnus University on July 15, by decision No. 926 of the Government of the Republic of Lithuania.

This work was performed at Vytautas Magnus University in 2006-2011.

Scientific Supervisor:

Assoc. Prof. Dr. **Ina DAGYTĖ** (Vytautas Magnus University, social sciences, educology - 07S)

Council of Defense of Doctoral Dissertation :

Chairman:

Prof. Dr. **Auksė BALČYTIENĖ** (Vytautas Magnus University, social sciences, political sciences - 02S);

Members:

Prof. Dr. **Gintautas MAŽEIKIS** (Vytautas Magnus University, humanities, philosophy – 01H)

Prof. Dr. **Algis KRUPAVIČIUS** (Kaunas University of Technology, social sciences, political sciences - 02S)

Assoc. Prof. Dr. **Kristina JURAITĖ** (Vytautas Magnus University, social sciences, sociology - 05S)

Assoc. Prof. Dr. **Egdūnas RAČIUS** (Vilnius University, social sciences, political sciences - 02S)

Opponents

Assoc. Prof. Dr. **Audronė NUGARAITĖ** (Vilnius University, humanities, communication and information – 06H)

Prof. Dr. **Lauras BIELINIS** (Vilnius University, social sciences, political sciences - 02S)

The official defense of the dissertation will be held at 14 o'clock on June 20, 2011, at Vytautas Magnus University, in the Faculty of Political Sciences and Diplomacy, 202 auditorium.

Address: Gedimino g. 44, 44246 Kaunas, Lithuania

The dissertation is available at the M. Mažvydas Library, and also at the Library of Vytautas Magnus University.

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS

Aurelijus Zykas

*ŠALIES ĮVAIZDŽIO POLITIKA:
JAPONIJOS XXI A. VIEŠOSIOS DIPLOMATIJOS PATIRTYS*

Daktaro disertacijos santrauka
Socialiniai mokslai, politikos mokslai (02S)

Kaunas 2011

Doktorantūros ir daktaro laipsnių teikimo teisė suteikta Vytauto Didžiojo universitetui 2003 m. liepos 15 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 926.

Disertacija parašyta Vytauto Didžiojo universitete 2006-2011 m.

Mokslinė vadovė

Doc. dr. **Ina DAGYTĖ** (Vytauto Didžiojo universitetas, socialiniai mokslai, edukologija - 07S)

Disertacijos gynimo taryba:

Pirmininkė:

Prof. dr. **Auksė BALČYTIENĖ** (Vytauto Didžiojo universitetas, socialiniai mokslai, politikos mokslai - 02S);

Nariai:

Prof. dr. **Gintautas MAŽEIKIS** (Vytauto Didžiojo universitetas, humanitariniai mokslai, filosofija – 01H)

Prof. dr. **Algis KRUPAVIČIUS** (Kauno technologijos universitetas, socialiniai mokslai, politikos mokslai - 02S)

Doc. dr. **Kristina JURAITĖ** (Vytauto Didžiojo universitetas, socialiniai mokslai, sociologija - 05S)

Doc. dr. **Egdūnas RAČIUS** (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, politikos mokslai - 02S)

Oponentai

Doc. dr. Audronė Nugaraitė (Vilniaus universitetas, humanitariniai mokslai, komunikacija ir informatika – 06H)

Prof. dr. Luras Bielinis (Vilniaus universitetas socialiniai mokslai, politikos mokslai -02S)

Daktaro disertacija bus ginama viešame gynimo tarybos posėdyje, kuris įvyks 2011 m. birželio 20 dieną, 14 valandą Vytauto Didžiojo universitete, Politikos mokslų ir diplomatijos fakultete, 202 auditorijoje.

Adresas: Gedimino g. 44, 44246 Kaunas, Lietuva

Disertacijos santrauka išsiųsta 2011 m. gegužės d.

Su disertacija galima susipažinti Lietuvos nacionalinėje M. Mažvydo, Vytauto Didžiojo universiteto bibliotekose.

Introduction

Relevance of the topic

According to public opinion polls, many nations worldwide perceive Japan as a country which has especially positive impact on humanity and it is one of the leaders in the world concerning its image situation.

Explaining the causes of this successful image, two main factors can be raised. Firstly, there are the immanent factors. Strong image may be explained by the events, which took part in the country itself, and have constantly attracted the attention of the world, first, of the Western countries, since the opening of borders at the beginning of the Meiji period in 1868. Immanent factors can partially explain why we see Japan as a high-technological and an economically developed country at the beginning of the 21st century (this image first reflects the economic miracle of the 1950s-1980s). However, they are incapable to explain why, for instance, the image of Japan is different in various regions of the world and why it developed differently during the Cold War. At the end of the Second World War, in most strategically important regions, Japan faced the problem of negative image. However, during the Cold War, three different regions, i.e. the USA, Southeast Asia and East Asia, experienced completely different changes of Japan's perceived image. In the USA, the image changed from a negative one to a moderately positive, and this change surprises, as the relations between Japan and the USA were accompanied by new challenges during the Cold War (e.g. trade friction) that caused threat to its image. In Southeast Asia, despite the ideological division during the Cold War, Japan's image changed into an especially positive. On the contrary, in East Asian countries, especially in the People's Republic of China and the Republic of Korea, the image changed comparatively little and is still accompanied by the memories of World War II.

Different changes cannot be explained only by immanent factors and only by the changes of Japan itself. Therefore, it is essential to introduce the rational factor, and one of them is rational management of Japan's image, or public diplomacy. It has been an undoubtedly important factor, which allowed Japan to improve and strengthen its image in the world. Thus a deeper and a more consistent analysis is important in order to identify the specificity of the phenomenon, the causes of its success and weaknesses and to predict its future.

Research object

The object of research of the dissertation is Japan's public diplomacy in 2001-2009. This dissertation is a typical case study, as it focuses on a phenomenon defined concretely geographically and in a short period, which may provide insights for a broader generalizations. The starting point of the period corresponds to the end of economical and political crisis of 1990s in Japan. It was the beginning of the governing of the Prime Minister J. Koizumi, when a political and economical stability was re-established. Moreover, it marked the beginning of a new period of development in the public diplomacy as well. The end of the period is associated with the Democrat party coming to power in 2009. Since public diplomacy is one of the areas where the interests of the Liberal Democrat Party and the Democrat Party intersect, since 2009 public diplomacy of Japan has experienced new challenges, that are a topic of another research and are mentioned only fragmentarily in this paper.

The choice of the analyzed period was caused not only because it still remains under-researched, but also because the period is a very convenient to identify a Japanese peculiarities in the world context. The work is based on a preconceived assumption that the structure and practices of the Japan's public diplomacy are not a local invention but are grounded on the Western experiences and theoretical frameworks. A local, "Japanese" theoretical school *per se* does not exist: Japanese authors participate in the international network of scientists and identify themselves with one or another group of Western scientists. Accordingly, the institutions of public diplomacy and *modus operandi* were implemented based on Western experiences, while the Japanese experiences were also repeated by the neighbor countries, South Korea and the Republic of China.

However, the media democratization, the crystallization of civil society and other processes important for the public diplomacy (that occurred in the second half of the Cold War and especially after it) were influenced by different social conditions and internal systems in each country, which allowed the development towards various models. Thus nowadays it is possible to talk about the formation of the model of the Japan's public diplomacy, which evolves during the analyzed period. In order to highlight the specificity of the model, it is essential to take the world context into consideration. Where it is necessary, this is achieved by a comparative analysis with the

chosen countries, e.g., comparing the institutional structures of the public diplomacy, potential and other components.

The analyzed period is not sufficient to answer the question whether the present public diplomacy is successful and what results it will have. Paying attention to the fact that the results of image formation are marked by inertness and reflect the situation of the activities that were done a decade or more ago, the present success of Japan's image is related to the 1980s or 1990s or even earlier means of public diplomacy. This drawback is resolved analyzing the case in time perspective and identifying the most important tendencies, according to which the Japanese public diplomacy is developing. This allows to establish the reasons of success of the public diplomacy during the Cold War and also to foresee the directions of changes. In the dissertation, this is achieved by a comparative analysis of two periods when the analyzed period (2001-2009) is compared with a former flourishing of the Japan's public diplomacy in 1972-1989. The two periods are separated by a transitional period, the so-called "lost decade" (1989-2001).

The aim, goals and methods of the dissertation

The aim of the research was to investigate the peculiarities and changes of Japan's public diplomacy during late 1900's and early 2000's, and to identify the factors, which influenced or hindered its success.

The goals of the dissertation were:

1. Based on the theoretical assumptions of the public diplomacy school supplemented with country branding insights, to identify the constituents of the policy of country's image and to construct an interdisciplinary *structural-process scheme*, integrating the factor of the *country's image resources* (i.e. country's reality and national identity) into it;
2. To identify the main positions researching the policy of the country's image based on the scheme and to construct the research methodology for Japan's public diplomacy;
3. To analyze the structure of separate constituents of the Japanese public diplomacy in the 21st century and identify their interrelationship;

4. To evaluate the changes of the structural constituents and their interrelationship of the 21st century Japan's public diplomacy in the world context, comparing two periods (2001-2009 and 1972-1989);
5. To evaluate the factors that influence the Japan's public diplomacy positively or negatively (i.e. its strengths, weaknesses, opportunities and threats).

The following methods are used in the dissertation:

Literature and source analysis, comparison and synthesis. An attempt is made to construct an interdisciplinary, functional-process scheme of the policy of country's image grounded from the point of view of several schools and to evaluate the global changes after the Cold War, taking place in this area.

The empirical research focuses on the analysis of the activities of the chosen thirteen institutions. It is described in Chapter 4 of Part 1 in greater detail. Generally, the following three methods are used:

- Analysis of strategic documents (primary sources). Among them, four main strategic documents (in Japanese language) issued in 2003-2009 are chosen. They provide guidelines of the Japanese public policy, establish strategies and tactics. They are supplemented by the material of three more strategic documents.
- Analysis of secondary sources. Among these, activity and financial reports of the analyzed (and used for comparison) institutions should be mentioned first, which allow to evaluate the situation of separate institutions from various perspectives. Also, public opinion polls carried out by different governmental and independent institutions were useful for the research, especially for evaluating the situation of the Japanese image in the world and in different regions. Most of the documents under research are in Japanese.
- Qualitative in-depth expert interviews were also used. In total, 14 of them were carried out, mainly during the period of two months in 2009, when internship of the Japan Foundation was used in 2009 in Japan. The interviews are subdivided into two groups: a) expert interviews with the decision makers in the analyzed institutions in Japan, focusing on those that have not published any strategic documents. This way the lack of primary sources (strategic documents) was

attempted to be compensated. b) expert interview with independent researchers of the Japan's public diplomacy, journalists and public people, who can objectively comment on the situation of public diplomacy in the country. Almost all interviews were carried out in Japanese.

Survey of research and original contribution of the dissertation

Public diplomacy of Japan has not received exhaustive research yet. Similarly to the whole world, during the Cold War, scientific and objective research was hindered by the fact that public diplomacy was understood as a secret area related to intelligence service and manipulations of public opinion. Therefore, competent and consistent research on the Japan's public diplomacy appeared only after the 1990s and in this respect, solid studies of Hirano and Matsumura should be mentioned first. They investigate and generalize the phenomenon from the historical perspective; however, very little attention is devoted to the period after the Cold War. For instance, the latter study analyses the Japan's public diplomacy since the middle of the 19th century; nevertheless, the period after the Cold War is described only in 3 pages, even though the study has almost 400 pages.

The research on the period is constantly increasing. In this respect, the selection of articles *Paburikku dipuromashi* (2007), edited by Kaneko and Kitano, and the third issue of *Gaikō* with the subtitle *Cultural diplomacy and soft power* (2010) issued by the Ministry of Foreign Affairs of Japan should be mentioned. Two groups of authors, researching 21st century Japan's public diplomacy can be distinguished. The first group (the authors such as Kaneko, Kazenstein, Kitano, Mori, Ogawa, Ogura, Vyas, etc.) concentrate on the institutions, activities, aims and challenges of Japan's public diplomacy. The second group (Nakamura, Hoshibe, Nakano, Shiraishi, Watanuki, etc.) are mainly interested in the representation of Japan's popular culture abroad and its impact towards foreign audiences. Moreover, Hirano, Makida and others should be mentioned for their strong focus on the influence of civil society within the phenomenon. From country branding approach, Japan is researched by Anholt, Dinie, Akutsu and others. One more group of researchers is focused on the image of Japan, its transformations and representations in different media. It is a well-developed field of research, and some authors mentioned in the dissertation are Linhart, Koma, Kobayashi, Kawatake, etc.

The dissertation is one of the first attempts to evaluate the situation of the Japan's public diplomacy systematically and thoroughly, and to reveal the tendencies of the last decades. In research, the distinction *Prewar/World War II propaganda vs. Cold War public diplomacy* is emphasized. However, recently it has become possible to suggest a new distinction of *Cold War vs. the 21st century*. The necessity of this distinction is influenced by the fact that during the last decades of the Cold War and especially after it, public diplomacy experienced important worldwide changes. These processes are identified by some authors (Szondy, Freire, Melissen, etc.) and are related with the democratization of the society and later accelerated by a intensification of communication, affected by the collapse of the bipolar world system and the increasing ambivalent relationship between inter-cultural communication and unifying (in the narrow sense) globalization. Nowadays it is referred to *the new public diplomacy* by some authors. The dissertation focuses how the public diplomacy changes because of the impact of these new factors, that transformed the so called *Basic Cold War model* defined by Gilboa. This is a more theoretical concept rather than the reality of a concrete period or country, even though the USA public diplomacy of the first half of the Cold War may be viewed as the closest to it, as the centralized Government administration system, one-sided communication directed to foreign audiences, usage of disinformation, etc. were common to it.

The novelty of the work is also reflected in the chosen theoretical position. The research of the country's image management is usually based on different positions and that caused the emergence of different "schools" analyzing this phenomenon that consolidated during the 20th and 21st century. Although the dividing line is not very clear, however, they may be conditionally subdivided into the following: *early propaganda*; *public diplomacy* (developed by the USA, and the "new" public diplomacy, which developed from it); *Soviet propaganda*; and finally, the *country branding*, which emerged during the last decades of the 20th century and integrates the theoretical approaches of marketing. This way (disregarding the research of historical schools) the scholars, who research this phenomenon, may be grouped into two influential schools: i.e. the representatives of the (new) public diplomacy and of country branding. In Lithuania, this research area has not been developed widely, even though there are some significant works, necessary to mention. The most important is the monography

Propaganda ir simbolinis mąstymas (Propaganda and symbolic thinking) by Mažeikis, who analyses the aspects of propaganda thinking, propaganda history and criticism. Another group of Lithuanian scholars, the research of which is close to the analyzed topic, concentrates on the research of information warfare; especially the studies by Maliukevičius and Martišius should be mentioned. Undoubtedly, the concept of information warfare has been playing an important role in the public diplomacy of some countries (especially, the USA, the USSR/Russia); however, it is difficult to apply this research area to the case of Japan. The research on political communication (e.g. Bielinis, etc.) and corporate branding (Pikčiūnas, Čeikauskienė, etc.) used in this dissertation is indirectly related to the topic.

As the object of this work is the Japan's public diplomacy, dissertation is grounded on the theoretical assumptions of public diplomacy school. However, the dissertation maintains the position that the public diplomacy of the 21st century cannot be researched in isolation from country branding. It is known that the symbiosis between these theoretical schools already exists in the practice of different states but a unified and systematic scientific approach remains one of the most important challenges in this area. Thus the theoretical position of the paper attempts to match these two different approaches and to find their common areas. The dissertation aims to prove that an interdisciplinary application of country branding and public diplomacy allows the research of the rational image management in a combined way. In the work this symbiosis is referred to as *policy of country's image*. Therefore, it has an objective to construct a unified *structural-process scheme* of the phenomenon, oriented towards systematic analysis.

The need of the inclusion of the insights of country branding into the theoretical assumptions of public diplomacy was caused by the necessity to pay more attention to the country image resources, under-emphasized by public diplomacy. The usage of branding allows to answer an increasingly important question about the integration of the factors of national-ethnic identity and country's reality into a phenomenon (recently, this aspect has been analyzed by branding authors as Dinie, Gilmore, Anholt, Kavaratzis, Gudjonsson, etc.). This is achieved by using the term *encapsulation* suggested by Dinie and providing an original term of *immanent triangle of image formation*.

Because of its complexity, the policy of country's image should be analyzed not only interdisciplinary, but also applying a multidisciplinary approach, i.e. using the research areas, that are beyond the research of public relations and branding, which may be applied in the research of separate structural units of the phenomenon. Even though the list of the possible theoretical assumptions is wide, the work is limited to two areas. The first one, the soft power theoretical framework became popular after the Cold War and is especially suitable to identify the aims of public diplomacy and highlights the phenomenon in the context of international relations. Meanwhile, the premise of social constructivism that nations are constructed socially (Anderson, Gelner, etc.), as well as insights by the researchers, sociologists and researchers of modern culture transformations (Castels, Beck, Giddens, etc.) provide the possibility to ground and analyze the already mentioned inclusion of the aspect of image resources, mechanisms of encapsulation. In this respect, the monography by Sleeboom should especially be mentioned, which allows to ground immanent encapsulation. For research of the case of Japan, authors as Aoki, Yoshino, Morris-Suzuki, Befu, Oguma, etc. are referred.

On the one hand, interdisciplinarity and multidisciplinary, enrich the contents of this dissertation, but on the other hand, makes it difficult to identify its position according to the system of strictly classified disciplines. This dissertation and its object (i.e. public diplomacy) are placed within the political sciences because of three aspects. First, the research on the aims and object of public diplomacy (the dissertation devotes much attention to them) belongs to the field of international relations and is conducted through the theoretic framework of soft power. Second, the research of the subject of public diplomacy is a part of the research of internal political structures, public institutions and their administration. Third, the institutional aspect plays an important role in approaching the object of the research empirically, i.e. the point of view of the governmental institutions towards public diplomacy is researched.

Structure of the dissertation

The first part is devoted to construct the structural-process scheme of the policy of country's image and the methodology of the research. This is done by matching interdisciplinary the positions of two different theoretical schools (public diplomacy and country branding). The question is raised whether it is possible to match the theoretical assumptions of public diplomacy and the country's branding and, while answering to it,

a comparative analysis of these schools is carried out, comparing them after decomposition into structural elements. Later a question is raised about the conceptual including of the widely discussed country's image resources (the country's reality and the identity of its citizens). Then, using a combined conformity of terms, a structural-procedural scheme is constructed, which is the basis for further research. Here five elements of policy of country's image are identified (country's image resources, subject, means and activities, object, aims) and the relationship between them (encapsulation, secondary communication, immanent triangle).

Chapter 4 of the first part is devoted to the description of the empirical research methodology. First, three possible different positions of the research are emphasized and one of them, the subject position, is chosen. Then the material used for the empirical analysis and the research stages are described.

The second, third and fourth part of the work are devoted to the presentation of the empirical research results, where the Japan's public diplomacy in the 21st century is analyzed according to the following structural elements: 1) the aims and the object; 2) the subject; 3) encapsulation and the immanent triangle. The activities/means, one more structural element that was identified during the research, is not analyzed separately but in relation to other elements. In order to fulfill the third, the fourth and the fifth goals, each part of the work considers the structure, change, and SWOT (strengths, weaknesses, opportunities, threats).

Acknowledgements

I would like to express my appreciation for Japan Foundation, for the invaluable support during my fellowship in Japan, in 2009, while conducting this research. I would also like to thank the experts for kindly agreeing to share their precious time. Moreover, I am immensely grateful for Prof. K. Fujita (Oberlin University, Tokyo) and Dr. M. Kaneko (PhP Research Centre, Tokyo) for their help to make the appointments in Tokyo.

I extend my gratitude for my supervisor, Assoc. Prof. Dr. Ina Dągūtė, for consultations and advices.

For the quality of the English language of this Summary, I am thankful to Teresė Aleknavičiūtė (Vytautas Magnus University)

Conclusion

1. The comparative analysis of the scientific literature and terminology systems of public diplomacy and the country branding **proves that it is possible to match different theoretical assumptions of public diplomacy and country branding in the field of rational management of country's image.** First, the comparative analysis of two schools showed that there are common aspects between public diplomacy and country branding. Second, as they have focused attention to the different constituents of the process differently, it was identified that the approaches of both schools do not contradict but complement each other, and the integrated usage of their theories and practices is not only possible but also useful. Third, the inter-disciplinary integration of theoretic frameworks of both schools is impossible without systematic inclusion of the factor of the country's image resources (national identity and country's reality). Based on these assumptions, the *structural-procedural scheme* of the policy of country's image, incorporating all analyzed elements, is constructed.

1.1. The comparative analysis of two schools, based on the four constituents (proposed by Hirano) identified the following common aspects between public diplomacy and country branding: both schools are based on social constructivism assumptions; they structure the phenomenon similarly; they emphasize the participation of governmental institutions; they pay attention to the geographically constructed object. Also the parallels of terminology (*image* and *brand*) used by both schools were noted. Moreover, some significant differences were identified between both schools, such as different formulation of final aims; different structuring of activities and means; different social structuring of the object; different methodologies for the research of the perceived image.

1.2. One of the identified essential differences between the two schools is the differently concentrated attention to the different constituents of the process: country branding devotes more attention for the construction of the brand identity, while public diplomacy focuses on communication-based activities and means. Therefore, the approaches of both schools do not contradict, but complement each other, and integrated usage of their theories and practices is not only possible, but also useful.

1.3. The inter-disciplinary integration of theoretic frameworks of both schools is impossible without systematic inclusion of the factor of the country's image resources (national identity and country's reality factors). Based on the insights of the researchers

of social constructivism, nationalism and identity, it was found out that these resources may be integrated in two ways. First, they can be exploited for the creation of place identity through rational and immanent encapsulation mechanisms. Second, they participate in the construction of country's perceived image through primary and personal communication.

1.4. Based on the scheme and combining it with the triple research methodology proposed by Kitano, three main approaches towards the policy of country's image were distinguished;

2. The analysis of Japan's public diplomacy documents and expert interview shows that **the Japanese public diplomacy has a systematic and unified structure and is planned and implemented strategically**. Firstly, in all constituents of Japan's public diplomacy, a clear structuring is noted and officially declared. In the aims, two lines of the "international contribution" (jp. 国際貢献 *kokusai kōken*) and of "mutual understanding" (jp. 相互理解 *sōgo rikai*) are found. In the object, the social layers of the audience are clearly distinguished, while regional diplomacy helps to identify strategically important geographical objects by the notion of "pillars". In the subject, the institutions implementing cultural diplomacy and communication policy are distinguished (even though the activities of institutions intermingle in the area of cultural diplomacy). In rational encapsulation, the binary opposition between the traditional and modern culture is identified. Secondly, there is a clear relationship between different components of public diplomacy. Third, a direct link between strategic planning and implementation is identified: strategic changes in the areas of encapsulation, aims and object, are reflected in the activities and means. Consistency of the Japanese public diplomacy structure may be partly explained by the consistency of the Japanese political system. Japan, having a steady party system since 1954, had the possibility to ensure the long-term and unified policy of country's image. However, this advantage may be destroyed, as in 2009 the Democrats party came into rule, which, possibly, would propose a new agenda of the country's image policy.

3. Analyzing the tendencies of four last decades of Japan's public diplomacy and comparing two periods (2001-09 and 1972-89), the main following **changes** in the

Japan's public diplomacy were identified: the increasing attention towards public diplomacy, the shift of its aims from directly directed towards economical interests to the generation of soft power (which influences the changes in the object); and the decomposition of its subject. These changes are related to the tendencies of the worldwide changes of policy of country's image. The changes common to the Japan's public diplomacy related to encapsulation were identified only partly, while the ones related to the immanent triangle were not identified at all.

3.1. The analysis of the development of Japan's public diplomacy institutions, strategic documents and governmental initiatives reveals that **the attention to public diplomacy is increasingly growing in Japan in the 21st century**. This is marked by intensified creation of public diplomacy institutions and the increasing number of strategic documents, as well as by clearly declared initiatives at the governmental level. This intensity reflects global tendencies, during which public diplomacy moves towards the centre of attention from foreign policy periphery. This phenomenon is related to the increased importance of the means of soft power (cooptation) and the establishment of public diplomacy as an important mechanism of generating soft power.

3.2. **In the aims of the Japanese public diplomacy, the shift from direct satisfaction of international economical interests to cooptation or generation of attractiveness is identified**. First, this is marked (at least in declarative level) by the changed orientation of cultural diplomacy. Second, this is indicated by the re-orientation of economical resources (ODA) from direct international "bribery" means. The latter influences the changed object of public diplomacy, i.e. the increase of importance of remote regions. Third, Japan increasingly uses agenda setting and hard resources in order to increase its attractiveness. Disorientation to cooptation influences a new discourse, which legitimizes the "international contribution".

3.3. The analysis of the Japan's public diplomacy shows the **decomposition of the subject of public diplomacy**. Because of that, the hegemony of the formerly only public diplomacy institution (i.e. the Japanese Ministry of Foreign Affairs) has been questioned by the new governmental and non-governmental actors. These processes are related with global tendencies. It was identified that in Japan, the subject experienced more decomposition of the subject than in the USA or the People's Republic of China; however, it is more consolidated than in the UK. The Ministry of Foreign Affairs here

still plays the central role and controls most sectors directly or indirectly; at present it is impossible to say whether the new emergent sectors will manage to take hegemony in this area.

3.3. Significant changes common to the Japan's public diplomacy related to encapsulation were identified only partly, while the ones related to the immanent triangle were not identified. What concerns rational encapsulation, the increased attention to the discourses of modern cultures was identified in all institutions in the 21st century. However, these new discourses only supplement the already existing amount of culture discourses rather than change direction in a qualitative way. In immanent encapsulation, several changes were also noted: the decline conditioned by the identity crisis and orientation from the Japanese particularism to universalism and the construction of pan-Asian ideas. The non-identification of significant changes with respect to immanent triangle is accounted for the fact that the most important changes took place in the earlier period of public diplomacy flourishing, i.e. during the Cold War.

4. During the research, the **weaknesses** related to the above mentioned changes were identified, which inhibit the successful implementation of the Japan's public diplomacy in the world of the 21st century. They are influenced by the following factors: decomposition of the subject; lack in the budget of cultural diplomacy; lacking behind practices of communication policy; the increasing global competition with the People's Republic of China.

4.1. The research shows that **an increased decomposition of the public diplomacy subject influences undefined and in some cases even competitive relationship between the governmental institutions implementing public diplomacy and clusters.** In the case of *communication policy*, they are impeded by a complicated ternary relationship between the Ministry of Foreign Affairs, the Ministry of Internal Affairs and Communications and the public broadcaster. In the case of *cultural diplomacy*, a unified implementation is hindered by the complicated overlap of activities of the institutions, which causes mutual friction in the area of intellectual and cultural interchange and implies a different content of Japan's image, as well as causes difficulties evaluating its potential. The necessity for the consolidation of the subject in

two levels is one of the new opportunities. First, an attempt is made to consolidate anew the institutions which perform the functions of public diplomacy. Second, the idea of an umbrella model is suggested, which has to unite public diplomacy with the economics-oriented sectors.

4.2. The evaluation of the budget of Japan's public diplomacy institutions, the number of cultural centers abroad, as well as the comparative analysis with the chosen countries showed that the **potential of public diplomacy implementation of the Japanese governmental actors lacks behind in comparison to economically developed Western and China**. A comparatively small budget is common for all governmental institutions implementing *cultural diplomacy*; the number of cultural centres abroad is also comparatively small. In addition, this potential is decreasing influenced by the economical crisis of the 1990s. A limited potential restricts the implementation of cultural diplomacy activities; however, it has a positive effect as well, as it encourages inter-institutional cooperation. Similarly, the activities of *communication policy* in Japan are lacking behind in comparison to developed Western countries. This is shown by the facts that the development of publications published by the Government is comparatively little, the involvement of the internet to public diplomacy is late, as well as the establishment of NHK World TV. However, the recently increasing attention of the Government to the international broadcasting is noted, which allows expecting some positive changes (opportunities) in this area.

4.3. The secondary analysis, which generalizes the public opinion polls carried out by several different institutions, emphasizes that **the increasing competition in the image area (especially with the People's Republic of China) affects the presence of the perceived Japanese image negatively, first, in the strategically important Western countries (North America, West Europe and Oceania)**. Among regions' opinion leaders, Japan lacks behind the People's Republic of China according to the importance and sometimes India and other Asian countries; also the number of foreign journalists residing in Japan also decreases, official visits from the West are rarer. The decrease of presence in the West is also expressed by the decrease on the number of people learning the Japanese language in the region. In East Asia this problem of presence is not relevant; nevertheless, the anti-Japanese moods are still faced, which

have lasted since World War II. This causes new threats for Japan's public diplomacy in the 21st century.

5. The identified **strengths** of the Japan's public diplomacy of the 21st century are related to the practices solidified during the Cold War that are consistently continued. These strengths are following: the rational involvement of "international contribution" to public diplomacy; the successful exploitation of non-governmental actors; the effective use of immanent encapsulation; and attention to the immanent triangle of image formation.

5.1. It was found out that **one of the factors of Japan's public diplomacy success was rational involvement of "international contribution" of the country to the notion of public diplomacy**. This rationality is based on the fact that "international contribution" are officially treated as a mechanism to improve Japan's image; they are also related to clearly articulated discourses, which legitimize their usage. "International contribution" were started to be used immediately after World War II and had a double positive effect on Japan's image. On the one hand, in the developing countries they helped to strengthen positive image of the country as a benefactor and a leader in technologies; on the other hand, in the West they formed discourses about Japan as a mediator of democracy, peace and welfare. In the case of Japan, rational attention to "international contribution" is explained by the fact that during certain periods (e.g. until 1970s) and in certain regions (e.g. East Asia) it was forced to limit cultural diplomacy and communication policy.

5.2. The analysis of the already carried out research and documents of non-governmental actors shows that **during the earlier period of public diplomacy development, in 1972-1989, Japan managed to face successfully one of the most important challenges of public diplomacy, i.e. the incorporation of non-governmental actors into its activities**. Starting with the 1960s, these actors themselves got involved into the improvement of the country's image, while since the 1980s the Government has been applying both structural and encouragement means to coordinate them. Thus Japan's public diplomacy has effectively used personal communication and grass root initiatives since the Cold War, while the budgets of

municipalities, NPO and NGO budgets compensate the lack of budget of governmental actors on a large scale.

5.3. One of the strengths of Japan's public diplomacy is immanent encapsulation, which is ensured by the discourses of *Nihonron*, the Japanese secondary cultural nationalism. Their existence facilitates the rational encapsulation because it provides abundant and clear ideas for the construction of "Japaneseness". Even though the cases were identified at the end of the Cold War when the Government attempted to generate and exploit *Nihonron* in public diplomacy, in the 21st century a direct relationship between the Government and the generation of *Nihonron* was not confirmed. Nevertheless, the attention of the Government itself to the intellectual exchange in the frames of public diplomacy may be explained as one of the most important tools for inspiration of immanent encapsulation. Besides, the exploitation of *Nihonron* discourses in the construction of the core idea of Japan was identified in the analyzed documents. Despite controversial evaluation and relations to the prewar nationalism, the re-birth of *Nihonron* in the 1960s is partly explained by the attempt to solve the identity crisis and the pro-conservative policy of Liberal Democrat party. A further research, however, is necessary in this aspect.

5.4. During the Cold War already, Japan purposefully paid attention to the factors of personal, primary and dialogic type of secondary communication and strengthened the relationship with the constituents of immanent triangle of image formation. This strengthening was influenced by several factors. First, it was the factor of immanent encapsulation (of *Nihonron* discourses). Its re-birth in the 1960s ensured dialogic communication constructing themselves by the use of foreigners' point of view, moreover, it was an important tool for strengthening national identity and thus incorporating non-governmental actors into the activities of public diplomacy. Second, since the 1970s, the attention for cultural exchange has increased and it encourages the dialogue with foreign audiences rather than information sending, and this enables a creative generation of new culture. Third, the Agency of Culture has ensured the strengthening of the incorporation of the factor of country's reality since late 1960s, while taking a systematic care of cultural heritage. This shows that Japan faced the worldwide challenges of public diplomacy successfully quite early. These changes are transforming the established notions of public diplomacy, questioning its need and

requiring legitimization anew. Among the challenges, there is the elimination of disinformation usage, the opposition of the foreign audiences to the official “propaganda”, the decreasing control of central authorities to the means of communication, and the increasing importance of primary and personal communication.

Įvadas

Tyrimo aktualumas

Remiantis viešosios nuomonės apklausomis, daugelis pasaulio tautų Japoniją suvokia kaip šalį, turinčią ypač teigiamą įtaką žmonijai ir ji yra viena pasaulio lyderių savo įvaizdžio situacija.

Aiškinantis šios įvaizdžio sėkmės priežastis, galima išskirti kelias veiksmų grupes. Pirmiausia, tai – imanentiniai veiksniai. Stiprų Japonijos įvaizdį nulėmė pačioje šalyje vykę įvykiai, traukę pasaulio (pirmiausia Vakarų) akis. Nuo sienų atidarymo Meidži laikotarpio pradžioje 1868 m., susiję su jos modernizacija, ekspansija, ekonominiu stebuklu ir kitais faktoriais. Imanentiniai veiksniai gali iš dalies paaiškinti, kodėl gyvendami XXI a. pradžioje matome Japoniją kaip aukštų technologijų ir ekonomiškai išsivysčiusią šalį, - šiame įvaizdyje atsispindi 6-9 dešimtmečių šalies ekonominis stebuklas. Tačiau jie nepaaiškina, pvz., kodėl skirtinguose pasaulio regionuose Japonijos įvaizdis yra skirtingas, ir kodėl jis skirtingai kito per Šaltąjį karą. Antrojo pasaulinio karo pabaigoje daugumoje strategiškai svarbių regionų Japonija susidūrė su nepalankaus įvaizdžio problema. Tačiau per Šaltąjį karą trys skirtingi regionai, t.y. JAV, Pietryčių Azija ir Rytų Azija, iki mūsų dienų išgyveno ypač skirtingus Japonijos įvaizdžio palankumo pokyčius. JAV įvaizdis pakito nuo nepalankaus iki nuosaikiai palankaus, ir šis pokytis juo labiau stebina, kad Japonijos ir JAV santykius Šaltojo karo metu lydėjo nauji iššūkiai, pvz. prekybinė trintis, toliau kėlę grėsmę jos įvaizdžiui. Pietryčių Azijoje, nepaisant Šaltojo karo ideologinių perskyrų, Japonijos įvaizdis kito į ypač palankų. Tuo tarpu Rytų Azijos šalyse, ypač Kinijos Liaudies Respublikoje ir Korėjos Respublikoje, įvaizdis pakito palyginus mažai, ir vis dar yra lydimas Antrojo pasaulinio karo prisiminimų.

Skirtingi įvaizdžio pokyčiai skirtinguose regionuose negali būti aiškinami vien imanentiniais veiksniais ir vien pačioje Japonijoje pasikeitusia realybe. Šiuo atveju tikslinga atsižvelgti į racionaliuosius veiksmus, tarp kurių yra racionaliai vykdomas Japonijos įvaizdžio formavimas, arba viešoji diplomatija (ang. *public diplomacy*). Ji neabejotinai buvo svarbus veiksnys, leidęs Japonijai gerinti ir stiprinti ir reguliuoti savo įvaizdį pasaulyje. Todėl gilesnė, nuoseklesnė reiškinio analizė yra svarbi, siekiant identifikuoti jo specifiką, sėkmės priežastis bei silpnynes, nustatyti ateities tendencijas.

Tyrimo objektas

Disertacijos **tyrimo objektas** yra Japonijos viešojo diplomatija 2001-2009 m. Ši disertacija yra tipiškas atvejo tyrimas (ang. *case study*), kadangi koncentruojasi į geografiškai ir koncentruotame laikotarpyje apibrėžtą reiškinį, kuris gali suteikti atspirtį platesnėms įžvalgoms. Tiriamojo laikotarpio pradžia siejama su 10-ojo dešimtmečio ekonominės ir politinės krizės pabaiga Japonijoje. Tai - ministro pirmininko J. Koizumi valdymo pradžia, kuomet šalyje atkurtas politinis ir ekonominis stabilumas. Viešojoje diplomatijoje ji taip pat žymėjo naujo vystymosi etapo pradžią. Tiriamo laikotarpio pabaiga sietina su 2009 m. rugpjūtį į valdžią atėjusia nauja valdančiąja Demokratų partija (nuo 1955 m. su nedideliais pertrūkiais čia valdė Liberalų demokratų partija). Kadangi viešojo diplomatija yra viena iš sričių, kur susikerta šių partijų interesai, nuo 2009 m. pabaigos Japonijos viešojo diplomatija patiria naujus iššūkius, kurie jau yra kito tyrimo tema, ir kurie šiame darbe bus tik trumpai paminėti.

Disertacijos tiriamojo laikotarpio pasirinkimą paskatino ne tik tai, kad jis dar mažai tyrinėtas pasaulyje, bet ir tai, kad jis yra ypač tinkamas identifikuoti Japonijos atvejo specifiką pasaulio kontekste. Darbe remiamasi prielaida, kad Japonijos viešosios diplomatijos struktūra ir praktikos nėra vietinis išradimas, bet grindžiamos Vakaruose sukonstruotomis patirtimis ir jau egzistuojančiomis teorinėmis mokyklomis. Vietinė, „japoniška“ teorinė mokykla *per se* neegzistuoja: Japonijos autoriai dalyvauja tarptautiniame mokslininkų tinkle, ir save tapatina su viena ar kita Vakarų mokslininkų grupe. Lygiai taip, viešosios diplomatijos institucijos bei *modus operandi* buvo diegiami atsižvelgiant į Vakarų patirtis, o japoniškas patirtis, savo ruožtu, vėliau kartojė kaimyninės valstybės – Pietų Korėja ir Kinijos Respublika.

Tačiau žiniasklaidos demokratizacijos, pilietinės visuomenės kristalizacijos ir kiti viešajai diplomatijai svarbūs procesai, vykę Šaltojo karo II pusėje ir ypač po jo, kiekvienoje valstybėje buvo nulemti skirtingų socialinių sąlygų bei vidinių sistemų, kas leido išsivystyti skirtingiems modeliams. Taigi, šiuo metu galima kalbėti apie besiformuojantį japonišką viešosios diplomatijos modelį, kuris ir ryškėja tiriamajame laikotarpyje. Kad išryškinti šio modelio specifiką, būtina atsižvelgti į pasaulinį kontekstą. Tai, kur reikalinga, yra įgyvendinama per lyginamąją analizę su pasirinktomis šalimis, pvz. lyginant viešosios diplomatijos institucines struktūras, potencialą ir kitus dėmenis.

Glaustas tiriamojo laikotarpio atvejis, nėra pakankamas, kad būtų galima atsakyti į klausimą, ar dabar vykdoma viešoji diplomatija yra sėkminga, ir kokias pasekmes ji turės. Atsižvelgiant į tai, jog įvaizdžio formavimo rezultatai pasižymi inertiškumu ir atspindi prieš dešimtmetį ar daugiau vykdytos veiklos situaciją, dabartinė Japonijos įvaizdžio sėkmė yra susijusi su 9-10 dešimtmečiais (ar net anksčiau) vykdytomis viešosios diplomatijos priemonėmis. Vaizdas būtų aiškesnis susiejus šį atvejį su kitais laikotarpiais ir identifikuojant svarbiausias tendencijas, kuriomis vystosi Japonijos viešoji diplomatija. Tai leistų geriau įsigilinti į Šaltojo karo viešosios diplomatijos sėkmės priežastis, o kartu numatyti kaitos kryptis. Tai ir daroma darbe per lyginamąją dviejų laikotarpių analizę, tiriamąjį laikotarpį (t.y. 2001-09 m.) lyginant su ankstesniu Japonijos viešosios diplomatijos suklestėjimu 1972-89 m. Juos skiria pereinamasis laikotarpis, taip vadinamasis „prarastasis dešimtmetis“ (ang. „*lost decade*“) (1989-2001 m.).

Disertacijos tikslas, uždaviniai ir metodai

Tyrimo tikslas – išanalizuoti Japonijos viešosios diplomatijos ypatumus ir pokyčius XX-XXI a. sandūroje ir identifikuoti veiksnius, turinčius įtaką Japonijos įvaizdžio formavimo sėkmei.

Tikslui atsakyti iškelti penki **uždaviniai**:

- Remiantis viešosios diplomatijos mokyklos teorinėmis prielaidomis ir jas papildant šalies ženklodaros įžvalgomis, identifikuoti šalies įvaizdžio politikos sudėtinius dėmenis ir sukonstruoti tarpdisciplininę reiškinių struktūrinę-proceso schemą, tuo pačiu į ją sistemingai integruojant šalies įvaizdžio išteklių (t.y. šalies realybės ir nacionalinės-etninės tapatybės) veiksnius;
- Remiantis schema, identifikuoti pagrindines šalies įvaizdžio politikos tyrimo pozicijas, ir suformuoti Japonijos viešosios diplomatijos tyrimo metodologiją;
- Išanalizuoti atskirų XXI a. Japonijos viešosios diplomatijos dėmenų struktūrą ir identifikuoti tarp atskirų dėmenų egzistuojančius ryšius;
- Lyginant du Japonijos viešosios diplomatijos laikotarpius (2001-09 m. ir 1972-89 m.), įvertinti atskirų struktūrinių dėmenų bei jų tarpusavio ryšių pokyčius, juos patalpinant pasaulinių pokyčių kontekste;
- Įvertinti veiksnius, palankiai ir nepalankiai veikiančius XXI a. Japonijos viešąją diplomatiją (t.y. jos stiprybes ir silpnybes, galimybes ir grėsmes).

Disertacijoje naudojami literatūros ir šaltinių analizės, lyginimo, sintezės **metodai**. Jais remiantis siekiama sukonstruoti tarpdisciplininę, kelių mokyklų požiūriu pagrįstą šalies įvaizdžio politikos struktūrinę-proceso schemą, o taip pat įvertinti po Šaltojo karo šioje srityje vykstančius pokyčius pasaulyje.

Empirinis tyrimas koncentruojasi ties atrinktų trylikos institucijų veiklos analize, ir ši tyrimo metodologija plačiau aprašoma pirmosios darbo dalies ketvirtajame skyriuje. Apibendrinus, joje naudojami metodai yra trys:

Pirmiausia, naudojama strateginių dokumentų (pirminių šaltinių) analizė. Tyrime naudojami septyni strateginiai dokumentai japonų kalba, parengti 2003-2009 m. laikotarpiu, nubrėžiantys Japonijos viešosios diplomatijos gaires, nustatantys strategijas ir taktikas. Tarp jų keturi yra atrinkti kaip pagrindiniai, ir tyrimas koncentruojasi būtent ties jais. Likusieji trys dokumentai yra paruošiamieji, ir didele dalimi atkartoja vėlesniųjų dokumentų teiginius. Jais remiamasi tik papildant tyrimą.

Be to, naudojama ir antrinių šaltinių analizė. Tarp antrinių šaltinių pirmiausia paminėtinos atskirų tiriamųjų (bei palyginimui naudojamų) institucijų veiklos bei finansinės ataskaitos, leidžiančios įvertinti jų situaciją. Tyrimui taip pat buvo naudingos atskirų vyriausybinių ir nepriklausomų institucijų atliktos viešosios nuomonės apklausos, naudotos įvertinant Japonijos įvaizdžio situaciją pasaulyje ir atskiruose regionuose. Dauguma šios grupės dokumentų yra japonų kalba.

Empiriniame tyrimo taip pat naudojami kokybiniai giluminiai ekspertų interviu. Iš viso jų atlikta 14, daugiausia per dviejų mėnesių laikotarpį 2009 m., kuomet buvo pasinaudota Japonijos fondo stažuote tyrimui Tokijuje ir Kiote. Interviu dalinami į dvi grupes: a) ekspertų interviu su sprendimų priėmėjais tiriamose Japonijos institucijose, koncentruojantis į tas, kurios nėra išleidę strateginių dokumentų. Jais buvo siekiama užpildyti pirminių šaltinių trūkumo problemą. Ir b) ekspertų interviu su nepriklausomais Japonijos viešosios diplomatijos tyrėjais, žurnalistais, visuomenės veikėjais, galinčiais objektyviai pakomentuoti viešosios diplomatijos situaciją šalyje. Visi, išskyrus vieną, interviu buvo atliekami japonų kalba.

Tyrimų apžvalga ir darbo mokslinis naujumas

Šiuolaikinė Japonijos viešoji diplomatija kol kas nesulaukė išsamių tyrimų. Kaip ir visame pasaulyje, mokslinius ir objektyvius reiškinių tyrimus Šaltojo karo metu pristabdė tai, jog ji buvo suvokiama kaip savotiškai slapta politikos sritis, susijusi su

žvalgyba ir viešosios nuomonės manipuliacijomis. Todėl kompetentingi ir nuoseklūs Japonijos viešosios diplomatijos tyrimai pasirodė tik nuo 10-ojo dešimtmečio, ir čia pirmiausia paminėtinos solidžios Hirano ir Matsumura studijos, tiriančios ir apibendrinančios reiškinių iš istorinės perspektyvos. Tiesa, jos labai mažai dėmesio skiriančios laikotarpiui po Šaltojo karo: pvz. pastaroji analizuoja Japonijos viešąją diplomatiją nuo XIX a. vidurio, tačiau iš beveik 400 psl. laikotarpiui po Šaltojo karo skiriami vos 3 psl.

Pastarasis laikotarpis Japonijoje vis labiau tiriamas. Čia ypač pažymėtini du jį pristatantys leidiniai: 2007 m. Kaneko ir Kitano sudarytas straipsnių rinkinys „*Paburikku dipuromashi*“ (liet. „Viešoji diplomatija“), didelį dėmesį skiriantis dabartinei Japonijos viešajai diplomatijai, ir 2010 m. Japonijos užsienio reikalų ministerijos leidžiamo žurnalo „*Gaikō*“ (liet. „Diplomatija“) trečiasis numeris su paantrašte „*Bunka gaikō-to sufuto pawā*“ (liet. „Kultūrinė diplomatija ir švelnioji galia“). Apie tiriamojo laikotarpio Japonijos viešąją diplomatiją rašančių autorių aibėje galima išskirti dvi grupes. Pirmiausia tokie autoriai, kaip Kaneko, Kazenstein, Kitano, Mori, Ogawa, Ogura, Vyas ir kt. koncentruojasi ties Japonijos viešąją diplomatiją koordinuojančių institucijų veikla, tikslais, iššūkiais ir pastarųjų dešimtmečių raidos tendencijomis. Antroji autorių grupė (Nakamura, Hoshibe, Nakano, Shiraishi, Watanuki ir kt.) daugiausia domisi Japonijos populiariosios kultūros pristatymu užsienyje ir jos poveikiu užsienio auditorijoms. Be šių dviejų grupių reiktų paminėti Hirano, Makida ir kitus, ypač didelį dėmesį skiriančius pilietinės visuomenės dalyvavimui reiškinyje. Apie Japonijos įvaizdžio politiką iš šalies ženklo daros pusės yra rašę Anholt, Dinie, Akutsu ir kiti. Didžioji dauguma straipsnių šia tema yra prieinami tik japonų kalba. Paminėtina dar viena autorių grupė, kuri domisi Japonijos įvaizdžio pasaulyje istorine kaita ir dabartimi, tirdami Japonijos atspindėjimą skirtingose medijose. Tai – palyginus gausi tyrimų sritis, kuriai priklauso ir nuo 2007 m. VDU Azijos studijų centre atliekami tyrimai. Keletas disertacijoje naudojamų šios srities autorių darbų yra Linhart, Koma, Kobayashi, Kawatake ir kiti.

Ši disertacija yra vienas pirmųjų bandymų sistemingai ir visapusiškai įvertinti pastarojo dešimtmečio Japonijos viešosios diplomatijos situaciją ir atskleisti jos pastarųjų dešimtmečių raidos tendencijas. Joje siūloma laiko perskyra iki šiol dar mažai taikyta Japonijos atvejui. Paprastai tyrinėjant Japonijos viešosios diplomatijos istoriją,

yra tiriama perskyra tarp prieškarinio/Antrąjo pasaulinio karo *propagandos*, ir Šaltojo karo *viešosios diplomatijos*. Tačiau jau ateina laikas, kuomet galima siūlyti naują perskyra: tarp Šaltojo karo ir XXI a.

Ši perskyra svarbi, nes paskutiniaisiais Šaltojo karo dešimtmečiais, ir ypač po jo, viešoji diplomatija visame pasaulyje patyrė kokybinius pokyčius. Pastaruoju metu linkstama kalbėti apie „naująją“ viešąją diplomatiją (ang. *new public diplomacy*), priešpriešinant ją „tradicinei“ ar „senajai“. Disertacijoje siekiama atsakyti į klausimą, kaip viešoji diplomatija kinta veikiant naujai išskylantiems veiksniams, analizuojamos viešąją diplomatiją įtakojusios tendencijos, kurios transformavo Gilboa apibrėžiamą *pagrindinį Šaltojo karo modelį* (ang. *Basic Cold War model*). Pastarasis - daugiau teorinis konceptas, nei konkretaus laikotarpio ar šalies realybė, nors jam artimiausia reikėtų laikyti Šaltojo karo I pusės JAV viešąją diplomatiją, kuriai būdinga centralizuota vyriausybinių valdymo sistema, vienpusė tiesiogiai į užsienio auditorijas nukreipta komunikacija, dezinformacijos priemonių naudojimas ir t.t.

Darbo naujumą lemia ir pasirinkta teorinė pozicija. Tiriant šalies įvaizdžio formavimo klausimus dažniausiai išryškintos skirtingos išeities pozicijos, dėl ko per XX-XXI a. konsolidavosi ir skirtingos šį reiškinį tiriančios mokyklos. Ribos tarp jų nėra aiškios, tačiau jos sąlyginai gali būti skirstomos taip: ankstyvoji propaganda; JAV vystyta viešoji diplomatija (ir iš jos išsivysčiusi „naujoji“ viešoji diplomatija); TSRS vystyta propaganda; galiausiai nuo XX a. paskutiniųjų dešimtmečių išskylanti šalies ženklo daros (ang. *country branding*) mokykla, pritaikanti rinkodaros teorines prieigas. Tokiu būdu (atmetant istorinių mokyklų tyrimus), šiuo metu reiškinį tiriančius autorius galima grupuoti į dvi įtakingas mokyklas, t.y. atstovaujančius (naująją) viešąją diplomatiją ir šalies ženklo darą.

Lietuvoje viešosios diplomatijos tyrimų sritis nėra plačiai išvystyta, nors egzistuoja reikšmingi darbai, kuriuos čia būtina paminėti. Reikšmingiausias jų – Mažeikio „Propaganda ir simbolinis mąstymas“, analizuojantis propagandinio mąstymo, propagandos istorijos, kritikos aspektus. Kita iš pažiūros artima temai Lietuvos mokslininkų grupė koncentruojasi ties informacinių karų tyrimais, ir tarp jų paminėtinos Maliukevičiaus bei Martišiaus studijos. Nepaneigtina, kad informacinio karo koncepcija vaidino, ir vadina, svarbų vaidmenį kai kurių šalių (ypač JAV, TSRS/Rusijos) viešojoje diplomatijoje, tačiau ši tyrimų sritis, kaip bus matyti, yra sunkiai pritaikoma Japonijos

atvejui. Netiesiogiai su tema susiję ir politinės komunikacijos (pvz. Bielinis ir kt.), korporatyvinės ženklodaros (Pikčiūnas, Čeikauskienė ir kt.) tyrinėtojų tyrimai, naudoti šioje disertacijoje.

Kadangi šio darbo objektas yra Japonijos viešoji diplomatija, remiamasi būtent viešosios diplomatijos mokyklos teorinėmis prielaidomis. Tačiau darbe laikomasi pozicijos, jog XXI a. viešoji diplomatija nebegali būti tiriama izoliuotai nuo šalies ženklodaros. Simbiozė tarp dviejų teorinių mokyklų jau egzistuoja atskirų valstybių praktikoje, tačiau vieninga ir sisteminga mokslinė (teorinė) prieiga išlieka vienu svarbiausių iššūkių šioje srityje. Taigi, darbo teorinė pozicija siekia suderinti šiuos skirtingus požiūrius ir rasti jų sąlyčio bei sankirtos taškus. Darbe siekiama įrodyti, kad tarpdisciplininis šalies ženklodaros ir viešosios diplomatijos pozicijų taikymas leidžia kombinuotai tirti racionalų šalies įvaizdžio valdymą, kuris čia įvardijamas kaip *šalies įvaizdžio politika*. Iškeliamas uždavinys sukonstruoti vieningą reiškinio *struktūrinę-proceso schemą*, orientuotą į sisteminių tyrimą.

Ženklodaros įžvalgų įtraukimą į viešosios diplomatijos teorines prielaidas lėmė būtinybė skirti didesnę dėmesį šalies įvaizdžio ištekliams, mažai akcentuojamiems viešojoje diplomatijoje. Jų panaudojimas leidžia atsakyti į pastaruoju metu vis svarbesnį klausimą dėl šio konceptualaus nacionalinės-etninės tapatybės ir šalies realybės veiksmų įjungimo į reiškinį. Ši sąsaja pastaruoju metu nagrinėjama pvz. tokių šalies ženklodaros atstovų, kaip kad Dinie, Gilmore, Anholt, Kavartatzis, Gudjonsson ir kt. Naujas yra ir Dinie pasiūlyto termino *enkapsulavimas* (ang. *encapsulation*), o taip pat originalaus termino *imanentinis įvaizdžio formavimosi trikampis* įvedimas į schemą.

Kadangi šalies įvaizdžio politika komplikuota, darbe ji nagrinėjama ne tik tarpdiscipliniškai, bet ir taikant daugiadisciplininį (ang. *multidisciplinary*) požiūrį, t.y. pasitelkus tyrimų sritis, esančias už viešųjų ryšių ir ženklodaros tyrimų ribų, jas taikant atskirų struktūrinių reiškinio dėmenų tyrimuose. Nors reiškiniui tirti panaudotinių teorinių prielaidų sąrašas yra itin platus, darbe apsiribojama dviem sritimis. Pirmiausia, tai švelniosios galios (ang. *soft power*) teorinės įžvalgos. Po Šaltojo karo išpopuliarėjęs švelniosios galios diskursas ypač parankus identifikuoti viešosios diplomatijos (ir šalies įvaizdžio politikos) tikslus, patalpina reiškinį tarptautinių santykių tyrimų plotmėje. Antroji sritis yra socialinis konstruktyvizmas (ang. *social constructivism*), ir darbe naudojama viena svarbiausių jo prielaidų, jog tautos yra socialiai sukonstruotos

(Anderson, Gelner ir kt.). Jo ir modernios kultūros transformacijų tyrinėtojų, sociologų bei kultūrologų (Castells, Beck, Giddens ir kt.) įžvalgos leidžia papildomai pagrįsti ir išanalizuoti jau minėtą šalies įvaizdžio išteklių aspekto įtraukimą, enkapsuliavimo mechanizmus ir varomąsias jėgas. Čia ypač paminėtina Sleeboom monografija, leidžianti pagrįsti darbe iškeliamą imanentinį enkapsuliavimą. Japonijos atvejo tyrimui šiuo aspektu naudojamosi gausiais Japonijos pokarinį nacionalizmą ir *nihonron* reiškinių tiriančių autorių darbais. Tarp jų ypač paminėtini japoniškai ir angliškai rašantys autoriai, kaip kad Aoki, Dale, Suzuki, Yoshino, Morris-Suzuki, Befu, Oguma, Iwabuchi, Eckstein, Burges ir kiti.

Tarpdiscipliniškumas ir daugiadiscipliniškumas iš vienos pusės praturtina šios disertacijos turinį, o iš kitos kelia naujus iššūkius identifikuojant jos vietą griežtai klasifikuojamų disciplinų sistemoje, patalpindami ją kontinuume tarp komunikacijos ir politikos mokslų tyrimų sričių. Politikos mokslų tyrimų sričiai ši disertacija ir jos tyrimo objektas, viešoji diplomatija, priskirtini per tris aspektus. Pirmia, viešosios diplomatijos tikslų ir objekto tyrimai (kuriems disertacijoje skiriamas didelis dėmesys) patenka į tarptautinių santykių tyrimų sritį ir disertacijoje nagrinėjami per švelniosios galios teorines prielaidas. Antra, viešosios diplomatijos subjekto tyrimai yra vidaus politikos struktūros, vyriausybinių institucijų, viešojo administravimo tyrimų dalis. Trečia, empiriškai prie tiriamojo objekto prieinama būtent per vyriausybinių institucijų analizę, remiantis vyriausybinais strateginiais dokumentais ir interviu su vyriausybinių institucijų atstovais.

Disertacijos struktūra

Disertaciją sudaro įvadas, 4 pagrindinės dalys, išvados.

Pirmoji dalis yra skirta sukonstruoti šalies įvaizdžio politikos struktūrinę-proceso schemą ir tyrimo metodologiją. Tai yra daroma tarpdiscipliniškai derinant dviejų skirtingų teorinių mokyklų (viešosios diplomatijos ir šalies ženklodaros) pozicijas. Yra iškeliamas klausimas, ar įmanomas tarpdisciplininis viešosios diplomatijos ir šalies ženklodaros mokyklos teorinių prielaidų suderinimas, ir atsakant į jį, atliekama šių mokyklų lyginamoji analizė, lyginant jas tarpusavyje išskaidžius struktūriniais dėmenimis. Vėliau keliamas klausimas dėl pastaruoju metu daug diskutuojamo konceptualaus šalies įvaizdžio išteklių (šalies realybės ir jos gyventojų tapatybės) įtraukimo. Tada, panaudojant kombinuotą pozicijų ir terminų suderinimą,

sukonstruojama struktūrinė-proceso schema – tolesnio tyrimo pagrindas. Jame identifikuojami penki šalies įvaizdžio politikos dėmenys (šalies įvaizdžio ištekliai, subjektas, veiklos ir priemonės, objektas, tikslai) ir juos siejantys ryšiai (enkapsuliavimas, antrinė komunikacija, imanentinis trikampis).

Pirmosios dalies ketvirtas skyrius skiriamas empirinio tyrimo metodologijos aprašymui. Pirmiausia yra išryškinamos trys skirtingos galimos tyrimo pozicijos, pasirenkant vieną iš jų – subjekto poziciją. Tada aprašoma empiriniame tyrime naudojama medžiaga ir tyrimo etapai.

Antroji, trečioji ir ketvirtoji darbo dalys yra skirtos pristatyti empirinio tyrimo rezultatus, kur Japonijos XXI a. viešojo diplomatija analizuojama pagal šiuos struktūrinius dėmenis: 1) tikslai ir objektas; 2) subjektas; 3) enkapsuliavimas ir imanentinis trikampis. Veiklos/priemonės (dar vienas tyrimo metu identifiкуotas struktūrinis dėmuo) yra analizuojamos ne atskirai, bet per sąsajas su kitais dėmenimis. Siekiant atsakyti į trečiąjį-penktąjį darbo uždavinius, kiekviena darbo dalis tiria pasirinktojo dėmens **struktūrą** (čia išryškinamos ir tarpusavyje lyginamos dėmens struktūrinės dalys, tiriami jų tarpusavio ryšiai; taip pat tiriamos dėmens sąsajos su kitais dėmenimis); **pokyčius** (čia tiriami viešosios diplomatijos dėmens pokyčiai lyginant 2001-09 m. situaciją su 1972-89 m. laikotarpiu ir su identifiкуotomis pasaulinėmis tendencijomis); ir su tiriamuoju viešosios diplomatijos dėmeniu susijusias **silpnybes / stiprybes / galimybes / grėsmes**.

Padėka

Dėkoju Japonijos fondui už suteiktą galimybę 2009 m. gegužės-birželio mėnesiais atlikti taip reikalingus interviu su ekspertais, be kurių ši disertacija būtų neįmanoma. Taip pat dėkoju ekspertams, kurie sutiko skirti savo brangaus laiko, ir Prof. K. Fujita ir Dr. M. Kaneko, padėjusiems surasti reikalingus žmones Tokijuje ir paskirti susitikimus.

Norėčiau išreikšti padėką disertacijos vadovei doc. dr. I. Dageytei: už suteiktą pagalbą ir konsultacijas rašant šį darbą. Taip pat tiems, kurie skaitė disertaciją jos rašymo metu, ir padėjo vertingais patarimais.

Išvados

1. Remiantis viešosios diplomatijos mokyklos teorinėmis prielaidomis ir jas papildant šalies ženklo daros įžvalgomis, įrodyta, kad **racionaliai valdomo šalies**

įvaizdžio formavimo tyrimuose šių dviejų mokyklų teorines prielaidas galima sistemingai suderinti tarpusavyje. Pirma, dviejų mokyklų lyginamoji analizė parodė, jog tarp abiejų mokyklų yra daug sąlyčio ir bendrumo taškų. Antra, kadangi identifiukuota, kad jos labiausiai koncentruojasi į skirtingas proceso vietas, nustatyta, kad abu požiūriai papildo vienas kitą, ir todėl kompleksinis jų teorijos ir praktikos naudojimas yra ne tik įmanomas, bet ir naudingas. Trečia, ši integracija negalima į bendrą struktūrą sistemingai neįtraukiant pastaruju metu šalies ženklo daroje ypač akcentuojamo šalies įvaizdžio išteklių veiksnio. Sukonstruota *šalies įvaizdžio politikos struktūrinė-procesinė schema* ir tyrimo metodologija;

1.1. Atliekant lyginamąją analizę remiantis keturiais Hirano išskirtais dėmenimis (subjektas, veiklos/priemonės, objektas, tikslai), identifiukuoti šie viešosios diplomatijos ir šalies ženklo daros sąlyčio ir bendrumo taškai: abi mokyklos remiasi socialinio konstruktyvizmo prielaida dėl racionalaus įvaizdžio formavimo; identiškai struktūruoja reiškinį; pabrėžia vyriausybinių institucijų dalyvavimo vaidmenį procese; racionaliai atsižvelgia į geografiškai konstruojamą objektą. Be to, aptiktos akivaizdžios paralelės abiejų mokyklų vartojamų terminų, - *įvaizdžio* ir *prekės ženklo*, terminologijoje. Taip pat identifiukuoti tarp abiejų mokyklų vis dar egzistuojantys reikšmingi skirtumai, tarp kurių svarbiausi: skirtingas galutinių tikslų formulavimas; skirtingas veiklų ir priemonių struktūravimas; skirtingas objekto socialinis struktūravimas; skirtingos taikomos metodologijos suvokiamojo įvaizdžio tyrimams;

1.2. Abi mokyklos labiausiai išsiskiria skirtingai sutelkiamu dėmesiu atskiroms įvaizdžio formavimo proceso dalims: šalies ženklo daro daugiau dėmesio teikia vietos tapatybės (norimojo įvaizdžio) konstravimui, kai tuo tarpu viešoji diplomatija – komunikacinėms veikloms ir priemonėms. Todėl abiejų mokyklų požiūriai nesikerta tarpusavyje, o papildo vienas kitą, ir kompleksinis jų teorijos ir praktikos naudojimas yra ne tik įmanomas, bet ir naudingas.

1.3. Dviejų mokyklų integracija negalima į bendrą struktūrą sistemingai neįtraukiant pastaruju metu šalies ženklo daroje ypač akcentuojamo šalies įvaizdžio išteklių veiksnio. Pasitelkus socialinio konstruktyvizmo, nacionalizmo bei tapatybės tyrinėtojų įžvalgas, nustatyta, kad šie ištekliai integruotini dviem būdais. Pirma, jie panaudojami racionaliojo ir imanentinio enkapsuliavimo mechanizmais konstruojant

vietos tapatybę. Antra, jie dalyvauja šalies suvokiamojo įvaizdžio konstravime per pirminę ir asmeninę komunikacijas (*imanentinį įvaizdžio formavimosi trikampį*);

1.4. Remiantis schema ir ją derinant su Kitano siūloma triguba tyrimo metodologija, identifikuotos trys pagrindinės galimos šalies įvaizdžio politikos tyrimo pozicijos, kuomet yra koncentruojamasi į objektą, į veiklas/priemones ir į subjektą;

2. Atlikus XXI a. Japonijos viešosios diplomatijos dokumentų ir ekspertų interviu analizę, nustatyta, kad **Japonijos viešoji diplomatija pasižymi sisteminga, vieninga struktūra, yra strategiškai planuojama ir įgyvendinama**. Pirma, visuose jos dėmenyse pastebimas aiškus struktūravimas, deklaruojamas strateginiuose dokumentuose. Tiksluose aptinkamos dvi tikslinės linijos („tarptautiniai nuopelnai“ ir „tarpusavio supratimo skatinimas“); objekte strategiškai išskiriamos socialinės auditorijos grupės, o regioninė diplomatija per „stulpų“ sampratą strategiškai padeda identifikuoti geografinius objektus. Subjekte atskiriamos kultūrinę diplomatiją ir komunikavimo politiką vykdančios institucijos (tiesa, kultūrinės diplomatijos srityje institucijų veiklos persipina). Racionaliame enkapsuliavime identifikuota binarinė opozicija tarp tradicinės ir moderniosios kultūros diskursų. Antra, strategiškai numatomos sąsajos tarp atskirų viešosios diplomatijos dėmenų. Trečia, egzistuoja sąsajos tarp strateginio planavimo ir įgyvendinimo: strateginiai pokyčiai enkapsuliavimo, tikslų, objekto srityje yra atspindimi realiose veiklose. Japonijos viešosios diplomatijos sistemiškumą iš dalies gali paaiškinti Japonijos politinės sistemos pastovumas. Japonija, nuo 1954 m. pasižymėjusi pastovia partine sistema, turėjo galimybes užtikrinti šalies įvaizdžio politikos ilgalaikiškumą ir sukonstruoti vieningą jos struktūrą. Šis privalumas gali būti sunaikintas 2009 m. po ilgos pertraukos į valdžią atėjus Demokratų partijai, kuri, tikėtina, pasiūlys naują šalies įvaizdžio politikos programą;

3. Įvertinant Japonijos viešosios diplomatijos pastarųjų 4 dešimtmečių raidos tendencijas ir lyginant du laikotarpius (2001-09 m. ir 1972-89 m.), identifikuoti šie XX-XXI a. sandūroje įvykę **Japonijos viešosios diplomatijos pokyčiai**: didėjantis dėmesys viešajai diplomacijai, jos tikslų poslinkis nuo ekonominių interesų tenkinimo link švelniosios galios generavimo (kas įtakoja pokyčius objekte), ir jos subjekto

skaidymasis. Šie pokyčiai atkartoja kitur pasaulyje pastebimas šalies įvaizdžio politikos kaitos tendencijas. Pokyčiai susiję su racionaliūoju ir imanentiniu enkapsuliuavimu identifikuoti tik iš dalies, o susijusieji su dėmesiu imanentinio trikampo nariams identifikuoti nebuvo;

3.1. Ištyrus Japonijos viešąją diplomatiją vykdančių vyriausybinų institucijų, vyriausybinų iniciatyvų ir strateginių dokumentų raidą, nustatyta, **kad XXI a. Japonijoje pastebimai auga dėmesys viešajai diplomatijai**. Tai liudija suintensyvėjęs viešosios diplomatijos institucijų kūrimas, pagausėjęs strateginių dokumentų skaičius, vyriausybinu mastu deklaruojamos iniciatyvos. Tai rodo, kad viešosios diplomatijos tematika tampa ne tik aktualia, bet ir viešai svarstoma tema. Šis suintensyvėjimas atkartoja pasaulines tendencijas, kurių metu viešoji diplomatija iš užsienio politikos paribio persikelia arčiau dėmesio centro. Reiškiny susijęs su švelniosios galios poveikio priemonių (kooptavimo) svarbos išaugimu ir viešosios diplomatijos, kaip svarbaus švelniosios galios generavimo mechanizmo, įsitvirtinimu;

3.2. **Japonijos viešosios diplomatijos tiksluose identifikuotas persislinkimas nuo ekonominių poveikio priemonių link kooptavimo, arba patrauklumo generavimo**. Pirma, tai liudija (bent jau deklaratyviame lygmenyje) kultūrinės diplomatijos persiorientavimas nuo tiesioginio tarptautinių ekonominių interesų tenkinimo ir trinčių mažinimo. Antra, tai parodo ekonominių resursų (ODA) perorientavimas nuo tiesioginio „papirkinėjimo“. Tai įtakoja ir pasikeitusį viešosios diplomatijos objektą šioje srityje: padidėjusį dėmesį labiau nutolusiems regionams. Trečia, XXI a. Japonija savo patrauklumo didinimui vis aktyviau išnaudoja ir institucinius (dienotvarkės formavimo) bei kietuosius resursus;

3.3. Atlikus Japonijos viešosios diplomatijos institucijų raidos analizę, **nustatytas viešosios diplomatijos subjekto skaidymasis**, dėl kurio Šaltojo karo metu vienintelės viešosios diplomatijos institucijos (t.y. Japonijos užsienio reikalų ministerijos) hegemoniją kvestionuoja naujai iškylantys vyriausybiniai ir nevyriausybiniai veikėjai. Nustatyta, kad Japonijos atveju subjektas patyrė didesnį skaidymąsi nei JAV ar KLR atveju, tačiau pasižymi didesniu konsoliduotumu, nei JK atvejis. Užsienio reikalų ministerija čia vis dar vaidina centrinį vaidmenį, tiesiogiai ar netiesiogiai kontroliuoja daugumą sektorių, ir kol kas negalima atsakyti, ar naujai iškylantiems aktoriams pavyks paveržti hegemoniją šioje srityje;

3.4. Japonijos viešojoje diplomatijoje **reikšmingi pokyčiai susiję su racionaliųjų ir imanentinių enkapsuliavimu identifikuoti tik iš dalies, o susijusieji su dėmesiu imanentinio trikampio nariams identifikuoti nebuvo**. Tiesa, racionaliajame enkapsuliavime identifikuotas XXI a. visose institucijose padidėjęs dėmesys moderniosios kultūros diskursams, tačiau šie nauji diskursai tik papildo jau egzistuojančią kultūros diskursų aibę, o ne kokybiškai keičia kryptį. Imanentiniame enkapsuliavime taip pat pastebėti keli pokyčiai: susilpnėjimas, nulemtas tapatybės krizės ir persiorientavimas nuo japoniškojo partikuliarizmo konstravimo link universalumo ir pan-azijinių idėjų konstravimo. Tai, kad neaptikti reikšmingi pokyčiai, susiję su viešosios diplomatijos dėmesiu imanentinio trikampio nariams, yra susiję su tuo, kad svarbiausi pokyčiai šiuo aspektu jau įvyko ankstesniame viešosios diplomatijos klestėjimo etape, t.y. dar Šaltojo karo metu;

4. Tyrimo metu identifikuotos **su minėtais pokyčiais susiję atsirandančios silpnybės**, trukdančios sėkmingai įgyvendinti Japonijos viešąją diplomatiją XXI a. pasaulyje. Jas lemia tokie veiksniai, kaip subjekto išsiskaidymas, kultūrinės diplomatijos biudžeto nepakankamumas, atsiliekančios komunikacinės politikos, stiprėjanti pasaulinė konkurencija su Kinijos Liaudies Respublika;

4.1. Subjekto tyrimas parodė, kad XXI a. suintensyvėjęs Japonijos viešosios diplomatijos subjekto susiskaidymas lemia, jog **santykiai tarp viešąją diplomatiją vykdančių vyriausybinių institucijų bei klasterių išlieka neapibrėžti, o kai kuriais atvejais netgi konkurencingi**. *Komunikavimo politikos* atveju juos apsunkina sudėtingas trejopas santykis tarp Užsienio reikalų ministerijos, Vidaus reikalų ir komunikacijos ministerijos ir viešojo transliuotojo, kas trukdo tiesiogiai ir efektyviai įgyvendinti vyriausybines strategijas. *Kultūrinės diplomatijos* atveju vieningam įgyvendinimui trukdo komplikotas institucijų veiklų persipynimas intelektualinių ir kultūros mainų srityje sukelia tarpusavio trintis, implikuoja skirtingą Japonijos įvaizdžio turinį, kelia sunkumų vertinant jos potencialą. Atskiri Japonijos viešosios diplomatijos veikėjai nėra vieningi ir turinio atžvilgiu, ką liudija perskyra dėl jų požiūrio į racionaliųjų enkapsuliavimą ir į moderniosios kultūros panaudojimą viešojoje diplomatijoje. Kaip nauja galimybė išryškinama konsolidacija, kurios siekiai pastebimi dviejuose

lygmenyse. Pirma, siekiama iš naujo konsoliduoti viešosios diplomatijos funkcijas atliekančias institucijas. Antra, siūloma skėtinio modelio idėja, turinti apjungti viešąją diplomatiją su į ekonomiką orientuotais sektoriais. Nors galimo vienijimosi motyvai išsakomi aiškiai, įsisenėjusi tarp-institucinė konkurencija konsolidacijos pasiekti trukdo;

4.2. Atliktas Japonijos viešosios diplomatijos institucijų biudžeto ir padalinių skaičiaus užsienyje ir kitų parametų įvertinimas bei palyginimas su pasirinktomis šalimis parodė, kad **Japonijos vyriausybinių veikėjų viešosios diplomatijos vykdymo potencialas, lyginant su ekonomiškai išsivysčiusiomis Vakarų šalimis ir Kinija**. Visoms *kultūrinę diplomatiją* vykdančioms vyriausybėms institucijoms būdingas palyginti mažas biudžetas bei veiklas vykdančių padalinių užsienyje skaičius. Be to, šis potencialas yra mažėjantis, ką įtakojo 10-ojo dešimtmečio ekonominė krizė, ir kas dar labiau didina atotrūkį. Ribotas potencialas apriboja kultūrinės diplomatijos veiklų įgyvendinimą, tačiau kartu turi ir šalutinį teigiamą poveikį: skatina tarp-institucinį bendradarbiavimą. Lygiai taip, lyginant su ekonomiškai išsivysčiusiomis Vakarų šalimis, Japonijos *komunikacinės politikos* veiklos yra atsiliekančios. Tai parodo palyginus menka vyriausybės leidžiamų leidinių plėtra, vėlyvas interneto terpės įtraukimas į viešąją diplomatiją, vėlyvas *NHK World TV* įkūrimas. Tiesa, pastarųjų metų dėmesys tarptautinių transliacijų srityje leidžia tikėtis naujų galimybių: teigiamų poslinkių šioje srityje;

4.3. Naudojantis antrine analize, apibendrinančia kelių skirtingų institucijų atliktas viešosios nuomonės apklausas, nustatyta, kad **didėjanti tarptautinė konkurencija įvaizdžio srityje (ypač su Kinijos Liaudies Respublika) neigiamai veikia Japonijos suvokiamojo įvaizdžio stiprumą, pirmiausia strategiškai svarbiose Vakarų šalyse (Šiaurės Amerikoje, Vakarų Europoje ir Okeanijoje)**. Tarp regiono nuomonės formuotojų Japonija pagal svarbą atsilieka nuo KLR, o kartais ir Indijos bei kitų Azijos šalių, taip pat mažėja Japonijoje reziduojančių užsienio žurnalistų, retėja oficialių vizitų iš Vakarų šalių. Įvaizdžio stiprumo mažėjimą plačiojoje visuomenėje Vakaruose parodo ir japonų kalbos besimokančiųjų skaičiaus mažėjimas regione. Rytų Azijoje ši problema Japonijai nėra aktuali, tačiau čia vis dar susiduriama su nuo Antrojo pasaulinio karo besitęsiančiomis anti-japoniškomis nuotaikomis. Šie pokyčiai iškelia Japonijos viešajai diplomatijai naujas grėsmes XXI a.;

5. Tyrimo metu identifikuotos **stiprybės**, užtikrinančios sėkmingą Japonijos viešosios diplomatijos vykdymą: racionalus „tarptautinių nuopelnų“ linijos išnaudojimas viešojoje diplomatijoje, sėkmingas nevyriausybinių aktorių eksploatavimas, efektyvus imanentinio enkapsuliavimo išnaudojimas, dėmesys imanentiniam įvaizdžio formavimosi trikampiui. Identifikuotosios stiprybės pirmiausia susiję su dar Šaltojo karo metu įtvirtintomis praktikomis, kurios nuosekliai tęsiamos XXI a.;

5.1. Nustatyta, kad **vienas iš Japonijos viešosios diplomatijos sėkmės veiksnių buvo racionalus šalies „tarptautinių nuopelnų“ linijos įtraukimas į viešosios diplomatijos sampratą**. Šis racionalumas pagrindžiamas tuo, kad „tarptautiniai nuopelnai“ yra oficialiai traktuojami kaip Japonijos įvaizdžio gerinimo mechanizmas, o taip pat susiejami su aiškiais diskursais, legitimuojančiais jų panaudojimą. „Tarptautiniai nuopelnai“ nuo pat Antrojo pasaulinio karo pabaigos pasižymėjo dvigubu teigiamu poveikiu Japonijos įvaizdžiui. Viena, jie padėjo įtvirtinti palankų šalies geradarės ir technologijų lyderės įvaizdį besivystančiose šalyse, o be to, Vakaruose formavo diskursus apie Japoniją kaip demokratijos, taikos ir klestėjimo tarpininkę. Dėmesys „tarptautiniams nuopelnams“ Japonijos atveju yra paaiškinamas tuo, kad ji tam tikrais laikotarpiais (pvz. iki 8-ojo dešimtmečio) ir tam tikruose regionuose (pvz. Rytų Azijoje) buvo priversta riboti kultūrinę diplomatiją ir komunikavimo politiką, kas skatino ieškoti kitų įvaizdžio gerinimo priemonių;

5.2. Remiantis jau atliktais moksliniais tyrimais ir nevyriausybinių veikėjų dokumentų analize, nustatyta, kad **jau ankstesniame viešosios diplomatijos vystymosi etape, t.y. 1972-1989 m. Japonijai pavyko sėkmingai atsakyti į vieną iš svarbiausių viešosios diplomatijos iššūkių - nevyriausybinių veikėjų įjungimą į jos veiklas**. Pradedant 7-uoju dešimtmečiu, šie veikėjai patys aktyviai įsitraukė gerindami šalies įvaizdį, o nuo 9-ojo dešimtmečio vyriausybė sistemingai taiko tiek struktūrines, tiek paskatinimo priemones jiems centralizuotai koordinuoti. Tokiu būdu Japonijos viešojoje diplomatijoje jau nuo Šaltojo karo efektyviai išnaudojama asmeninė komunikacija ir pilietinės iniciatyvos, o savivaldybių, NPO ir NVO biudžetai didele dalimi kompensuoja vyriausybinių veikėjų biudžeto trūkumą;

5.3. **Viena iš Japonijos viešosios diplomatijos stiprybių yra aktyvus imanentinis enkapsuliavimas, kurį užtikrina japoniškojo etninio antrinio nacionalizmo *nihonron* diskursai**, ir kurių egzistavimas palengvina racionalųjį

enkapsuliuojimą, nes teikia gausias ir aiškias idėjas „japoniškumo“ konstravimui. Nors Šaltojo karo pabaigoje identifikuoti atvejai, kuomet vyriausybė siekė generuoti ir eksploatuoti *nihonron* viešojoje diplomatijoje, XXI a. tiesioginis ryšys tarp vyriausybės ir *nihonron* generavimo nebuvo patvirtintas. Tačiau didelis vyriausybės dėmesys intelektualiniams mainams viešosios diplomatijos rėmuose aiškintinas kaip vienas svarbiausių imanentinio enkapsuliuojimo generavimo įrankių. Be to, tiriamuose dokumentuose identifikuotas ir *nihonron* diskursų eksploatavimas konstruojant kertinę Japonijos idėją. Pats *nihonron* suklestėjimas 7-ajame dešimtmetyje, nepaisant prieštaringo vertinimo ir sąsajų su prieškariniu nacionalizmu, dalinai paaiškinamas siekimu išspręsti tapatybės krizę 6-ajame dešimtmetyje ir pro-konservatyvia Liberalų Demokratų politika. Tačiau tolesnis reiškinių tyrimas šia kryptimi yra būtinas;

5.4. Jau Šaltojo karo metu Japonija tikslingai atsižvelgė į asmeninės, pirminės ir dialogo tipo antrinės komunikacijos veiksnus. Taigi, ji jau tada stiprino ryšius su imanentinio įvaizdžio formavimosi trikampio nariais. Ši stiprinimą skatino keletas veiksnių. Pirmiausia tai buvo imanentinio enkapsuliuojimo (*nihonron* diskursų) veiksnys. Jo suklestėjimas 7-ame dešimtmetyje užtikrino dialoginę komunikaciją konstruojant save per užsieniečių požiūrį, taip pat buvo svarbus įrankis stiprinant nacionalinę tapatybę ir įtraukiant nevyriausybinis veikėjus į viešosios diplomatijos veiklas. Antra, nuo 8-ojo dešimtmečio padidėjęs dėmesys kultūriniais mainams skatina ne informacijos siuntimą, o dialogą su užsienio auditorijomis, ir o taip įgalina kūrybingą naujos kultūros generavimą. Trečia, Kultūros agentūra nuo 7-ojo dešimtmečio pabaigos sistemingai rūpindamasi kultūrinių vertybių apsauga, užtikrina realybės veiksnio įjungimą. Tai rodo, kad Japonija gana anksti atsiliepė į iššūkius, susijusius su komunikacijos pokyčiais pasaulyje Šaltojo karo pabaigoje ir po jo, kurie keičia nusistovėjusius viešosios diplomatijos apibrėžimus, kvestionuoja jos reikalingumą ir naujai reikalauja legitimacijos. Tarp šių iššūkių yra dezinformacijos naudojimo eliminavimas; užsienio auditorijos pasipriešinimas oficialiajai „propagandai“; mažėjanti centrinės valdžios kontrolė komunikacijos priemonėms; didėjanti pirminės ir asmeninės komunikacijos reikšmė.

Su disertacijos tema susiję mokslinės publikacijos ir išspausdinti konferencijų pranešimai / Publications and Published Conference Papers Related to the Topic of Dissertation

Zykas, Aurelijus. Image Communication of Lithuania: Comparison with Other Baltic States, *Korea-EU FTA and Baltic States* [konferencijos pranešimas], Busan: Busan University Press, p. 23-37.

Zykas, Aurelijus. 2010. The Idea of Country's Umbrella Image in Japanese Cultural Diplomacy. *Regioninės Studijos. Japan as Images, Crossing Viewpoint of Europe and Japan*, No. 4. Kaunas: Vytauto Didžiojo Universiteto leidykla. p. 119-137.

Zykas, Aurelijus. 2009. Nihonron and Japanese Country Image Communication: the Aspect of 'Articulation' of National Identity. *Regioninės Studijos. Contemporary Japan from European Perspective*, Nr. 3. Kaunas: Vytauto Didžiojo Universiteto leidykla. p. 119-137.

Dagyte, Ina; Zykas, Aurelijus. 2009. Country Branding: Qualitatively New Shifts in Country Image Communication – *Sociologija: mintis ir veiksmai*, Nr. 3 (23). Klaipėda: Klaipėdos Universiteto leidykla, 58-70 psl.

Zykas Aurelijus 2008, Country Branding Strategies in Japan. The Strength and Trends of Brand Japan. *Image of Japan in Europe* [konferencijos pranešimas], Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla, p. 65-80.

Zykas, Aurelijus. 2006. Lietuvos turistinis įvaizdis Japonijoje. Globalizuoto turizmo kontekstas. *Regioninės studijos. Baltijos ir Rytų Azijos regionų studijos: Naujieji transnacionaliniai iššūkiai ir Rytų patirtis*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla, p. 200-216.

Su disertacijos tema susiję konferencijų pranešimai / Conference Presentations Related to the Topic of Dissertation

Zykas, Aurelijus. Image Communication of Lithuania: Comparison with Other Baltic States – tarptautinė mokslinė konferencija „*Korea-EU FTA and Baltic States*“, Pusano universitetas, Pietų Korėja, sausio 14, 2011 (kviestinis pranešėjas).

Zykas, Aurelijus. Europe as Object in Japan's Public Diplomacy. – tarptautinė mokslinė konferencija „*Japan as Represented in European Medias. Comparison with Korean Cases*“, Vytauto Didžiojo universitetas, lapkričio 4-5, 2010.

Zykas, Aurelijus. The Idea of Country's Umbrella Image and the Case of Japanese Cultural Diplomacy – mokslinė konferencija „*Japan as Images: Crossing Viewpoints of Europe and Japan*“, Vytauto Didžiojo universitetas, spalio 15-16, 2009.

Zykas, Aurelijus. Communicating and Managing Competitive Country Image: The Case of Japan and its Relevance for Other Countries – YECREA Medijų ir komunikacijos doktorantų vasaros mokykla, Tartu universitetas, liepos 27- rugpjūčio 9, 2008.

Zykas, Aurelijus. Iliuzija ir „realybė“ valstybės įvaizdžio kūrimo politikoje – COST tyrimų programos mokslinė konferencija „*Tarp tikrovės ir iliuzijos: žiniasklaidos tyrimų kryptys ir perspektyvos*“, Vytauto Didžiojo universitetas, gruodžio 06, 2007.

Zykas, Aurelijus. Country Branding Strategies in Japan. The Strength and Trends of Brand Japan – tarptautinė mokslinė konferencija „*Image of Japan in Europe*“, Vytauto Didžiojo universitetas, spalio 13 d., 2007.

Dagytė, Ina; Zykas, Aurelijus. Place Image Communication: European Approach – tarptautinė mokslinė konferencija „*European Public Spheres, Civil Society and Civic Mass Media*“, Vytauto Didžiojo universitetas, balandžio 13-14, 2007.

Zykas, Aurelijus. Linking between Country Branding and State Policy – tarptautinė studentų konferencija „*Politics is Everything, Everything is Politics*“, Vytauto Didžiojo universitetas, spalio 15-16, 2006.

Apie autorių

Aurelijus Zykas Vytauto Didžiojo universiteto Menų fakultete 2001 m. įgijo menotyros bakalauro diplomą, 2004 m. VDU Politikos mokslų ir diplomatijos instituto (dabar - fakultetas) viešosios komunikacijos magistro programoje apgynė magistro laipsnį. 1998/99 m. Studijavo Kanazavos universitete (Japonijos švietimo ir kultūros ministerijos stipendija, Japonijos kultūros studijos), 2002/03 m. Vasedos universitete (pagal dvišalius studentų mainus, tarptautinės rinkodaros studijos) Japonijoje. 2006-2010 m. studijavo VDU doktorantūroje, kurios metu 2009 m. atliko Japonijos fondo finansuojamą stažuotę Tokijuje ir Kiote. Nuo 2007 m. dėsto kursus VDU PMDF Regionistikos katedroje, Vilniaus universiteto Orientalistikos centre, Turku universiteto Rytų Azijos studijų centre (Suomija). Nuo 2008 m. dirba VDU Azijos studijų centre (iki 2009 m. – Japonistikos centras) jaunesnioju mokslo darbuotoju, yra to centro vadovas. Pagrindiniai moksliniai interesai: viešoji diplomatija, šalies ženklodara, tarptautiniai santykiai Rytų Azijoje, Japonijos pokarinis vystymasis, etninės tapatybės Rytų Azijoje.

About the Author

In 2001, Aurelijus Zykas graduated the Faculty of Fine Arts of Vytautas Magnus University, in 2004 defended Master thesis on public communication at the Institute of Political Science and Diplomacy of VMU. In 1998/99 studied at Kanazawa University (scholarship of Ministry of Education, Culture, Sports, Science, and Technology of Japan, Japanese culture studies), in 2002/03 studied at Waseda University (exchange student, international marketing studies). During 2006-2010 studied as PhD student at VMU. In 2009 conducted research in Tokyo and Kyoto (fellowship, supported by Japan Foundation). Since 2007 teaches courses at the Regional Studies Department of VMU, Oriental Studies Centre of Vilnius University, and Centre for East Asian Studies of Turku University (Finland). Since 2008 works at VMU Centre for Asian Studies (Japanese Studies Centre till 2009) as junior research fellow, is head of the Centre. Research interests: public diplomacy, country branding, international relations in East Asia, post-war development of Japan, ethnic identities in East Asia.

Aurelijus Zykas

*ŠALIES ĮVAIZDŽIO POLITIKA: JAPONIJOS XXI A. VIEŠOSIOS
DIPLOMATIJOS PATIRTYS*

Daktaro disertacijos santrauka

Išleido ir spausdino – Vytauto Didžiojo universiteto leidykla
(S. Daukanto g. 27, LT-44249 Kaunas)
Užsakymo Nr..... Tiražas: 40 egz. 2011 05 19.
Nemokamai